

ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ СЛУЖБОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ

Олексій Васильович КОРНЄВ,

*здобувач вищої освіти ступеня доктора
філософії Національного наукового
центру «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»
Міністерство юстиції України
<https://orcid.org/0009-0002-3170-7618>*

У Німеччині велика увага приділяється питанням протидії корупції та службовим правопорушенням. Ключова роль тут відводиться Федеральному кримінальному відомству. Цей поліцейський орган розробляє стратегію, тактику та методику боротьби як з організованою злочинністю, так і корупцією та перевищенням посадовими особами своїх службових повноважень. Поряд із Федеральним кримінальним відомством, особливе місце у виконанні завдання виявлення та попередження фактів корупції та службових правопорушень у правоохоронній системі Німеччини покладається на найбільш досвідчених керівників, які мають право проводити службову перевірку інформації про корупцію серед поліцейських, про перевищення ними своїх посадових обов'язків, яка надходить з різних джерел, у тому числі анонімних. Кількість таких керівників обмежена і береться у відношенні один на 700 працівників особового складу [0, с.168-169]. І. А Григоренко підкреслює, що хоча у Німеччині передбачено доволі сувору відповідальність за корупційні та службові правопорушення, пріоритетним методом протидії цим небезпечним явищам є не покарання, а превенція та профілактика. саме профілактичні заходи дають можливість не лише протидіяти зазначеним правопорушенням, але й запобігти вчиненню поліцейськими інших різновидів правопорушень [0, с.168-169]. Однією із важливих форм профілактичного впливу на державних службовців та інших працівників, які виконують суспільно значущі завдання та функції, що застосовуються у ФРН, є розробка правил і рекомендацій щодо порядку дій зазначених працівників у тих чи інших ситуаціях задля недопущення скоєння корупційного чи іншого службового правопорушення.

Що стосується безпосередньо судово-експертної діяльності і роботи судово-експертних установ в Німеччині, то цей вид діяльності підлягає ліцензуванню: за загальним правилом сертифікацію експертних установ здійснює Національний орган з акредитації (DAkkS), який створив особливу систему підтвердження якості проведених установами експертиз, обов'язкову на всій території країни. Крім того, існують окремі служби, наділені правом видавати сертифікати на здійснення окремих специфічних експертиз із дозволу Національного органу. Переважно експертні інституції створюються при університетах (державних або приватних) [0, с.158; 0, с.116-117]. Слід відмітити, що у Німеччині в кожній землі є своя незалежна судово-

експертна лабораторія (частина *das Landeskriminalamt*), федеральні поліцейські формування (*das Bundeskriminalamt*), що власні відділи судових досліджень для здійснення спеціальних експертиз і досліджень, а також власні бази даних криміналістичної значущої інформації¹. Така організаційна будова судово-експертних лабораторій (установ) зумовлюється територіальним устроєм держави й особливостями здійснення правозахисної діяльності, що має на меті якнайшвидше захистити права громадян та відповісти на важливі питання, що стоять перед експертом [0, с.131].

З метою забезпечення режиму законності та високого рівня службової дисципліни у судово-експертних установах Німеччини велика увага приділяється профілактиці службових правопорушень, основним інструментами здійснення якої є правове виховання та навчання, що орієнтовані на підвищення рівня правової свідомості та правової культури. Профілактичний вплив на працівників судово-експертних установ здійснюється на декількох рівнях – загальнодержавному, галузевому, локальному та індивідуальному. У першому випадку означений профілактичний вплив звернений не стільки безпосередньо на працівників вказаних установ, скільки на усю сферу службово-трудова діяльності і службово-трудова відносин відповідно. Така профілактика реалізується за допомогою широкої інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення, через пропагування відповідних зразків поведінки. Важливий внесок у здійснення загальної профілактики роблять засоби масової інформації, які займаються розповсюдженням інформації профілактичного змісту.

Галузева профілактика відбувається у межах окремих органів влади, у підпорядкуванні яких утворені та функціонують науково-дослідні інститути. На даному рівні профілактична робота здійснюється у формі прийняття відповідних відомчих нормативно-правових актів, що визначають засади досліджуваної профілактики, розробки програм та методичних рекомендацій щодо здійснення профілактичної роботи. Важлива роль у забезпечення профілактичного впливу на галузевому рівні у Німеччині відводиться професійній освіті працівників судово-експертних установ, зокрема через підвищення їх кваліфікації. Окремо у цьому контексті слід вимітити Інститут криміналістичних досліджень, що є провідною науково-дослідною установою німецької кримінальної поліції. Він підтримує зусилля федеральних органів поліції й поліції земель у боротьбі зі злочинністю, надаючи послуги в таких сферах діяльності: проведення криміналістичних і кримінологічних досліджень; розробка поліцейських методик; навчання та підвищення кваліфікації співробітників Федерального відомства у кримінальних справах. Інститут забезпечує проведення всебічних науково-практичних досліджень і впровадження сучасних технологій поліцейської діяльності. У його функції входить виявлення найбільш уразливих місць у сфері боротьби зі злочинністю та розробка і впровадження разом з досвідченими практиками заходів та інноваційних програм, спрямованих на вдосконалення діяльності правоохоронних органів [0, с.9; 0, с.116-117]. Що ж стосується локального (тобто на рівні окремих судово-експертних установ) та індивідуального рівнів профілактики службових правопорушень у професійній діяльності працівників судово-експертних установ, то тут ключова роль, як зазначалося вище, відводиться керівникам цих установ, які мають як забезпечувати роз-

робку відповідних внутрішніх (локальних) документів щодо профілактичної роботи, так і безпосередньо проводити відповідні профілактичні заходи із трудовим колективом установи в цілому, так його окремими представниками.

Таким чином, проведене наукове дослідження дає змогу виділити наступні позитивні моменти які слід використати українському законодавцю в процесі вдосконалення профілактики службових правопорушень в професійній діяльності працівників судово-експертних установ:

- по-перше, профілактика повинна мати декілька рівнів, а саме: загальний, якій стосується максимально широкого кола осіб (наприклад, усіх громадян країни в цілому, чи, скажімо, усіх публічних службовців та привіряних до них осіб); галузевий (або спеціальний), який стосується саме працівників судово-експертних установ, незалежно від їх типу та галузевого підпорядкування; локальний – орієнтований на працівників окремих судово-експертних установ; індивідуальний, тобто спрямований на конкретну особу.

- по-друге, має бути налагоджена систематична та системна освітньо-виховна й інформаційно-роз'яснювальна робота із працівниками судово-експертних установ. Дуже важливо при цьому не просто довести до цих працівників певну інформацію, а й забезпечити її правильне сприйняття ними, засвоєння та належне використання у професійній діяльності. Для цього мають бути підготовлені відповідні навчально-методичні матеріали, рекомендації, інструкції, які містять конкретні вказівки щодо того, як належить вчинити працівнику у тій чи іншій нестандартній ситуації, щоб не допустити скоєння службового правопорушення. Також необхідно організовувати та проводити практикуми із вироблення у працівників навичок етичної, сумлінної та відповідальної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Григоренко І. А. Зарубіжний досвід протидії службовим зловживанням та корупції в діяльності поліції. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 146-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2014_1_16
2. Корнійко С. Адміністративно-правове регулювання судово-експертної діяльності у сфері комп'ютерних технологій у зарубіжних країнах. *Адміністративне право і процес*. №3, 2020, с.157-162. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.26>
3. Коротаєв В. М. Порівняльний аналіз адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичного дослідження в зарубіжних країнах. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 115-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2018_1_24
4. Гузела М., Кацнір В. Зарубіжний досвід організації судово-експертної діяльності в процесі здійснення кримінального переслідування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2018. № 906. С. 129-135. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/sep/18385/21.pdf>
5. Система забезпечення судово-експертної діяльності в державах – членах НАТО: наук.-практ. огляд / С.О. Любченко, Ю.Ю. Нізовцев, О.А. Парфило; за заг. ред. О.А. Парфила; СБУ; Укр. НДІ спец. техніки та суд. експертиз. Київ: АртЕк, 2015. 56 с.